Lecturer PhD. Merima Carmen PETROVICI

PERSPECTIVĂ EMPIRICĂ DE ABORDARE A COMUNICĂRII
AN EMPIRICAL APPROACH ON COMMUNICATION

Lect. univ. dr. Merima Carmen PETROVICI

Abstract: *By nature, man is a communicative being, hungry for knowledge. His wish to answer the questions What is knowledge?; What is scientific knowledge?; How can scientific knowledge be made possible? resulted in the appearance of two branches of science or philosophy: gnoseology and epistemology. Both are thories of knowledge but epistemology has scientific knowledge as a specific trait and also as a field of activity. The elements differentiating between the two theories of knowledge are the methods, that for communication can be defined as a system of rules, principles of knowledge and transformation of objective reality. This paper aims at highlighting the importance of empirical methods in the study of communication and with it the importance of experience in and for the didactic communication.*

Keywords: science, method, didactic communication.

Ştiinţa reprezintă o modalitate a cunoaşterii. Putem cunoaşte din cotidian, din experienţele trăite sau putem cunoaşte ştiinţific, folosind metode-acele *„reguli simple și sigure, a căror respectare conștiincioasă să facă totdeauna pe oricine să deosebească adevărul de greșeală”*.[1]

Etimologic termenul de metodă, provenit din cuvântul grecesc *„methodos”*, înseamnă *„drum care duce spre”*, *„cale de urmat”* în vederea aflării adevărului. De altfel, noţiunea de metodă include în sine patru elemente: aparatul conceptul sau fundamentul de la care se porneşte, subiectul acţiunii, obiectul asupra căruia se răsfrânge acţiunea şi rezultatul, ca punct final al demersului. În acord cu această paradigmă, pornind de la conceptele filosofice fundamentale (legate de termenul de înţeles) Carnap, Frege, Wittgenstein etc., folosind metode diferite de cunoaştere, au pus bazele epistemologiei sau teoriei cunoaşterii ştiinţifice. Acest demers a creat premisele pentru evidenţierea funcţiilor metodelor: normativă care răspunde la întrebarea: *„Cum se procedează...?”*, instrumentală legată de felul în care se procedează, cognitivă, care conduce spre *„realizarea unor obiective de cunoaștere și de acțiune întemeiată pe cunoştinţe”*.[2]

Putem vorbi deci, despre două forme de cunoaştere: ştiinţifică şi cotidiană, care diferă gradual, dar nu sunt foarte strict demarcate; *„deosebirea rezidă mai ales în metodă, care e condiția cunoașterii ştiinţifice şi căreia ştiinţa comunicării nu are cum să i se sustragă”*.[3]

---

[1] ReneDescartes, *Două tratate filozofice: Reguli de îndreptere a minții și Meditație despre filozofia primară*, traducere de Constantin Noica, Bucureşti, Editura Humanitas, 1992, p. 74.

[2] Romiţă Iucu, Marin Manolescu, *Elemente de pedagogie*, Universitatea din Bucureşti, Editura Credis, 2004, pp. 187-188.

[3] J. J. Van Cuilenburg, O. Scholten, G. W. Noomen, *Știința comunicării*, versiunea română şi studiu introductiv de Tudor Olteanu, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Humanitas, 2000, p. 125.

Legătura cunoaşterii cotidiene şi indirect a comunicării cu experienţa individuală, este susţinută încă din secolul al XVIII-lea de către adepţii empirismului. Acest curent filosofic considera experienţa senzorială ca fiind unica sursă a cunoaşterii, astfel că nimic nu putea fi gândit fără a fi iniţial simţit. Unul dintre principalii reprezentanţi ai empirismului anglo-saxon John Locke, în *Essay concerning Human Understanding*, susţinea că întreaga cunoaştere de care dispunem e dobândită,[4] iar experienţa acţionează asupra cunoaşterii fie prin intermediul simţurilor (senzaţiilor), fie prin cel al gândurilor. Locke sublinia faptul că experienţa poate fi descrisă folosind simţurile/senzaţiile şi reflexia/gândurile. Conceptul reflexiei, caracteristic interiorului, sinelui nu este clar delimitat în concepţia lui Locke. Cert este însă doar faptul că ordinea celor două forme ale fiinţării experienţei este reprezentată: întâi de simţuri şi apoi de reflexie, care înregistrează datele primite prin simţuri, le compară şi le reţine. Atât senzaţiile cât şi reflexia generează idei simple, deosebite de ideile compuse ce provin raţiunea umană: *„Senzaţiile reprezintă impresii cauzate de lucruri, gândurile despre senzaţii constituie ideile; laolaltă gândurile şi ideile derivă din experienţă"*.[5]

Prin abordarea empiristă a cunoaşterii se încerca explicarea dezvoltării şi existenţei cunoaşterii numai prin şi datorită experienţei *„nihil in intellectu nisi prius in sensu"* (nimic în intelect care să nu fi fost mai înainte în simţuri).

Referindu-ne la cunoştinţele existente, până într-un punct, afirmaţia anterioară ar putea fi corectă, dar în aceste condiţii, ar însemna că omul nu mai poate dobândi noi cunoştinţe pentru că acestea nu sunt legate de experienţă. Ar însemna limitarea accesului fiinţei umane la cunoaşterea ştiinţifică şi implicit, omul ar fi nevoit să folosească doar acele forme de comunicare legate de propria experienţă sau de cea a comunităţii în care trăieşte, deci inaccesibilitate la tehnologie şi civilizaţie. De aici rezultă necesitatea şi utilitatea metodelor, cele ce au constituit puntea de legătură între gnoseologie şi epistemologie, determinând astfel cunoaşterea umană să devină cunoaştere ştiinţifică, iar comunicarea să devină o ştiinţă.

În acord cu aspectele prezentate anterior, sunt şi scopurile empirismului în opinia lui John Fiske,[6] anume: colectarea şi clasificarea faptelor obiective sau datelor referitoare la lume, formularea ipotezelor care să le explice, eliminarea, pe cât posibil, a elementelor de subiectivism, construirea modelelor experimentale pentru testarea, demonstrarea sau invalidarea datelor şi ipotezelor respective. Acelaşi autor susţine că *„empirismul se potriveşte perfect cu imaginea lumii specifică simţului comun, bazată pe ştiinţă, pe care se întemeiază societatea noastră occidentală, tehnologizată, materialistă"*.[7]

[4] Paul Cornea, *Interpretare şi raţionalitate*, Iaşi, Editura Polirom, 2006, p. 114.
[5] *Ibidem*, p. 114.
[6] John Fiske, *Introducere în ştiinţele comunicării,* traducere de Monica Mitarcă, Iaşi, Editura Polirom, 2003, pp.173-174.
[7] *Ibidem*, p. 174.

Prin abordarea comunicării din perspectivă empirică, se pot identifica trei direcţii de dezvoltarea a unor potenţiale cercetări:[8] descrierea *„realităţii comunicaţionale”,* explicitarea acestei *„realităţi”* la nivelul matricelor şi performanţelor sale şi fundamentarea teoriilor proceselor de comunicare, respectiv formarea competenţelor de comunicare a indivizilor. Această categorie de competenţe cuprinde aptitudinile, trăsăturile de personalitate, cunoştinţele acumulate, universul cultural format, deci *„întregul ansamblu de abilităţi personale: a şti, a şti să faci şi a ştii să fii şi să devii”.*[9] Competenţele de comunicare, importante în toate sectoarele de activitate, sunt absolut esenţiale funcţiilor (profesiilor) didactice.

Datorită accentelor pe experienţă, concepţia empirică poate fi considerată antropocentrică deoarece poate distrage atenţia de la ceea ce este sau poate fi experimentat, la experiment în sine. Altfel spus, empiriştii limitează realitatea la ceea ce poate fi experimentat, deci observat.[10] Metoda observaţiei prezintă importanţă întrucât o critică majoră a empirismului s-a concentrat asupra acesteia, constituie o etapă importantă în cercetare şi asigură colectarea datelor obiective. În cadrul ştiinţelor comunicării, unde accentul cade pe perceperea lumii exterioare, metodele de observaţie nu diferă esenţial de cele folosite în ştiinţele sociale (ştiinţe considerate a fi tot empirice). Metodele de observaţie se aplică de regulă la studiul datelor despre emitent, observaţia participativă, experimente (efectul unor mesaje), anchete publice, analiza de conţinut-specifică ştiinţelor comunicării, fiind utilizată cu succes şi în gama ştiinţelor sociale. În domeniul ştiinţelor educaţiei, mai exact în activitatea didactică, metoda observaţiei beneficiază de o plajă largă de aplicaţii: profesorul observă elevii pentru a vedea dacă şi-au însuşit bagajul teoretic, au dobândit priceperile şi deprinderile corecte la ştiinţele experimentale, şi-au format abilităţi sportive, tehnice şi tehnologice, au un comportament corespunzător faţă de cei din jur; elevii observă comportamentul profesorului, stagiarul observă comportamentul mentorului, directorul pe cel al cadrului didactic asistat la lecţie etc.

În practica pedagogică experienţa profesorului este foarte importantă, în acest caz nu atât prin cunoştinţele de specialitate cât prin exersarea diverselor metode şi procedee didactice, prin mai buna cunoaştere a elevilor/studenţilor cu efect direct asupra optimizării relaţiei profesor-elev/student, dar mai ales prin utilizarea acelor strategii didactice care vor facilita înţelegerea conţinuturilor transmise pe parcursul activităţilor didactice. Deşi ar fi eronată afirmaţia potrivit căreia comunicarea didactică este empirică, putem admite că procesul comunicării în general are un fundament bazat pe experienţă. De la o generaţie la alta s-a transmis moştenirea utilizării semnelor

---

[8] J. J. Van Cuilenburg, O. Scholten, G. W. Noomen, *Ştiinţa comunicării*, p. 126.
[9] Laurenţiu Şoitu, *Pedagogia comunicării*, Iaşi, Editura Institutul European, 2001, pp. 56-60.
[10] J. J. Van Cuilenburg, O. Scholten, G. W. Noomen, *Ştiinţa comunicării*, p. 126.

ca instrumente de comunicare şi odată cu acestea, tezaurul experienţelor omenirii. Concomitent cu evoluţia omului, formele şi mijloacele de comunicare s-au diversificat şi rafinat în scopul eficienţei.

În concluzie, lucrarea prezentată crează posibilitatea răspunsului la întrebarea retorică *Ce din empiric devine comunicare?* Răspunsul nostru, neaşteptat de simplu, este următorul: experienţa cunoaşterii tradusă în eficienţa comunicării.